

MONIKA BRZESZKIEWICZ-KOWALSKA

Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie
Oddział Terenowy w Ciechanowie

OBSZARY CENNE PRZYRODNICZO W WOJ. MAZOWIECKIM

Abstract: Valuable Natural Areas of Mazowieckie Voivodship. Unregulated parts of the river and remains of wilderness constitute exceptional and environmental unique areas in the region of Mazowieckie Voivodship. All places mentioned above, characterised as exceptional and unique, should be protected for future generation. The purpose of *Spatial Managing Plan of Mazowieckie Voivodship* is to present of voivodship's spatial development policy including main directions of environmental protection. *Development Strategy for the Mazowieckie Voivodship to 2020* taking definition of sustainable development into account. The most valuable areas are under various forms of protection based on nature conservation act. Area protected by law covering 30% of voivodship's area. Nowadays process of implementation of *European Ecological Natura 2000 Network* idea is a common practice. The main aim is to preserve natural habitats and species important for European Community.

In Mazowieckie Voivodship there are still many areas which should be environmentally protected in order to create a coherent system. Furthermore, it is important to define the principles of management in existing plans of protection (KPN, nature reserves, landscape parks, areas of Nature 2000) for proper functioning of environmental valuable area.

Wstęp

Położone w środkowowschodniej części Polski woj. mazowieckie jest największym powierzchniowo i najludniejszym województwem kraju. Zajmuje 35,6 tys. km², co stanowi 11,4% powierzchni kraju i jest zamieszkiwane przez 5236 tys. osób (stan na 31.XII.2010 r.), czyli ok. 13,7% mieszkańców kraju.

W skład obszaru administracyjnego województwa wchodzi 42 powiaty, w tym 5 grodzkich (Warszawa, Ostrołęka, Płock, Radom, Siedlce) i 37 ziemskich oraz 314 gmin. Sieć osadniczą tworzy 85 miast i 9137 wsi. Według podziału na regiony fizycznogeograficzne województwo należy w przeważającej części do podprovincji Niziny Środkowopolskiej, a także do podprovincji: Pojezierze Południowobałtyckie, Wyżyna Małopolska i Wyżyna Lubelsko-Lwowska oraz Wysoczyzny Podlasko-Białoruskie. Rzeźba terenu ma zróżnicowany charakter, a najstarsze jej formy występują w południowej części w okolicach Szydłowca. Większość

obszaru województwa została ukształtowana przez epokę lodowcową. Dominują bezzeiorne równiny denudacyjne, rozcięte dolinami rzek i kotlinowymi obniżeniami. Doliny dużych rzek – Wisły, Narwi i Bugu są bardzo czytelnymi elementami rzeźby województwa. Wzdłuż rzek utworzyły się wysokie skarpy, na których w średniowieczu zakładano grody i miasta.

Na przeważającym obszarze wartości bezwzględne rzadko przekraczają 200 m n.p.m. Relatywnie nieduże względne różnice wysokości stanowią o równinnym charakterze regionu (spadki nie przekraczają na ogół 1°), a największymi spadkami charakteryzują się północne i południowe krańce województwa oraz krawędzie pradolin i dolin rzecznych. Płaski lub lekko równinny krajobraz urozmaicony jest niewielkimi wzgórzami morenowymi, dolinami rzecznyymi i piaszczystymi wydhami w dolinie Wisły, w dolinie Bugu oraz na sandrowej Równinie Kurpiowskiej.

Województwo leży w dorzeczu Wisły przepływającej na odcinku długości ok. 330 km i zajmującej 21,1% powierzchni dorzecza w granicach kraju. Wody powierzchniowe zajmują powierzchnię ponad 62 tys. ha, co stanowi ok. 1,7% powierzchni województwa. Ponadto, na terenie województwa występują sztuczne zbiorniki wodne utworzone w wyniku przegrodzenia dolin rzecznych zaporami wodnymi, a do największych należą: Zbiornik Włocławski na Wiśle, Jezioro Zegrzyńskie na Narwi oraz zbiornik wodny Domaniów na rzece Radomce. Klimat województwa ma charakter przejściowy z przenikaniem się cech klimatu oceanicznego i kontynentalnego, a najchłodniejszą częścią Mazowsza są okolice Ostrołęki.

1. Ochrona walorów przyrodniczych

Potocznie przyjmuje się, że obszar województwa jest słabo wyposażony pod względem przyrodniczym, brakuje wyjątkowych i ciekawych obiektów przyrody ożywionej i nieożywionej, a cechą wyróżniającą jest monotonia krajobrazu. Wbrew pozorom Mazowsze jest przede wszystkim regionem zieleni i naturalnych krajobrazów. Do najciekawszych rejonów pod względem przyrodniczym należą nieuregulowane odcinki rzek zamieszkiwane przez dziesiątki gatunków ptaków. Bogactwem przyrodniczym są pozostałości puszczy tworzące do dziś duże kompleksy leśne z licznymi fragmentami naturalnych zbiorowisk roślinnych i ostojami rodzimej fauny (Puszcza Kampinoska, Kurpiowska, Bolimowska, Kozienicka, Biała oraz lasy: Chojnowskie, Otwocko-Garwolińskie, Chotomowskie, Pomiechowskie, Miedzyńskie, Mińskie i Las Kabacki). Lasy stanowią ok. 22,6% powierzchni województwa, a w strukturze własnościowej dominują lasy publiczne (58%). Lasy prywatne charakteryzują się dużym rozdrobieniem. Najwyższą lesistością charakteryzują się północno-wschodnie tereny województwa, najniższą – zachodnia i północno-zachodnia część. Szczególną formą wdrażania proekologicznych form gospodarki leśnej są leśne kompleksy promocyjne: Puszcza Kozienicka, Lasy Gostyńskie-Włocławskie oraz Lasy Warszawskie.

Wszystkie obiekty i obszary wyróżniające się szczególnymi walorami np. rzadkością występowania, rolą w funkcjonowaniu środowiska, atrakcyjnością widokową, czy wartościami kulturowymi, naukowymi i dydaktycznymi, muszą być chronione, aby zachowały się w jak

najlepszym stanie dla przyszłych pokoleń. Główne kierunki ochrony środowiska przyrodniczego dla całego województwa zostały określone w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego z 2004 r.*, którego celem jest przedstawienie polityki rozwoju przestrzennego województwa, w tym głównych kierunków ochrony środowiska przyrodniczego. Zgodnie z art. 39 *Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 7 lipca 2003 r.* w *Planie* określa się w szczególności: podstawowe elementy sieci osadniczej, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, obszary problemowe, metropolitalne oraz „system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego”. Misją *Planu* jest „stworzenie warunków do osiągnięcia spójności terytorialnej oraz trwałego zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego, poprawy warunków życia jego mieszkańców, stałego zwiększania efektywności procesów gospodarczych i konkurencyjności regionu”. W *Planie* znajdują się zapisy dotyczące poprawy warunków funkcjonowania środowiska przyrodniczego, odnoszące się zarówno do ochrony walorów przyrodniczych, jak i poprawy standardów środowiska. W zakresie ochrony walorów przyrodniczych celem polityki Samorządu Województwa jest stworzenie spójnego systemu obszarów chronionych przez:

- wzmocnienie ochrony unikatowych dolin rzecznych i ich otoczenia,
- zapewnienie ciągłości powiązań przyrodniczych,
- objęcie ochroną obszarów wodno-błotnych,
- zwiększenie lesistości i ochrona lasów.

Zasady ochrony i rewitalizacji środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju respektowane są również w *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020*.

2. System ochrony przyrody

Obszary najcenniejsze, o najbogatszej różnorodności przyrodniczo-krajobrazowej objęto w woj. mazowieckim różnymi formami ochrony na mocy *Ustawy o ochronie przyrody*. Występują tu wszystkie formy ochrony przyrody. Przestrzenny system ochrony przyrody tworzą tereny o zróżnicowanym statusie prawnym i różnych funkcjach, a mianowicie: park narodowy z otuliną, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe z otulinami, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i stanowiska dokumentacyjne. Uzupełnieniem wielkoobszarowych form ochrony przyrody są indywidualne formy ochrony, do których zaliczamy: pomniki przyrody, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Obszary objęte ochroną prawną zajmują blisko 30% powierzchni woj. mazowieckiego.

Najcenniejszym obiektem przyrodniczym województwa jest **Kampinoski Park Narodowy**, utworzony *Rozporządzeniem Rady Ministrów z 16 stycznia 1959 r.* Położony w środkowej części woj. mazowieckiego Park, obejmuje fragment pradoliny Wisły w Kotlinie Warszawskiej wraz z dużym kompleksem leśnym Puszcza Kampinowska (pozostałość Puszczy Mazowieckiej).

Dzisiejsza puszcza składa się z naprzemiennie ułożonych, kontrastujących ze sobą, biegnących z zachodu na wschód, równoległych pasów wydm i mokradeł o szerokości kilku i długości kilkudziesięciu km. Kontrast ten znajduje odzwierciedlenie w różnorodności szaty roślinnej, odmiennej na wydmach i na bagnach. Południowo-wschodnia granica Parku sąsiaduje z Warszawą. Przy wiatrach wiejących głównie z zachodu, statystycznie co trzy dni nad miasto nawiewane jest świeże powietrze z Puszczy Kampinoskiej. Powierzchnia parku wynosi ok. 38,5 tys. ha, a wraz z otuliną 76,3 tys. ha (BDR 2008), w tym 72,40 ha zajmuje Ośrodek Hodowli Żubrów im. Prezydenta RP Ignacego Mościckiego w Smardzewicach k. Tomaszowa Mazowieckiego w woj. łódzkim. Ponad 70% powierzchni Parku zajmują lasy. Aby zachować florę i faunę, różnorodność biocenoz i ich mozaikę oraz niepowtarzalne walory krajobrazu i bogactwo form geomorfologicznych, na terenie Parku stosuje się różne sposoby ochrony przyrody, tj. ochronę ścisłą, częściową i krajobrazową. Ochroną ścisłą objęte zostały 22 obszary (12% obszaru Parku). Polega ona na całkowitym pozostawieniu wytypowanego obszaru siłom przyrody i zaniechania jakiegokolwiek działalności człowieka na tym obszarze. Ponad 80% powierzchni Parku objęte jest ochroną częściową. Na pozostałym areale (ok. 8%) wyodrębniono 4 strefy ochrony krajobrazowej w celu ochrony tradycyjnego, mazowieckiego krajobrazu. Wokół Parku rozciąga się strefa ochronna, na której terenie usytuowanych jest 7 rezerwatów przyrody. Podstawowym dokumentem określającym zasady ochrony i kształtowania układu ekologicznego, tj. poszczególnych ekosystemów (wodnych, leśnych, łąkowych, torfowiskowych) i ich złożonych układów krajobrazowych na terenie Parku i jego otuliny jest plan ochrony. Opracowany zgodnie z wymogami *Ustawy z 1991 r. o ochronie przyrody* plan ochrony obowiązywał od 1996 do lutego 2002 r. Nowelizacja *Ustawy o ochronie przyrody* spowodowała, że istniejące plany ochrony straciły swoją moc prawną. Obecnie trwają prace nad opracowaniem nowego planu ochrony dla KPN (według przepisów *Ustawy o ochronie przyrody z 2004 r.*). Zgodnie z obowiązującymi przepisami do czasu ustanowienia planów ochrony dla parków narodowych, minister właściwy do spraw środowiska ustanawia w drodze zarządzenia coroczne zadania ochronne. Uwzględniają one: identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków; opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań; opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt lub grzybów; wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną oraz krajobrazową. W zagospodarowaniu terenów otaczających Park, szczególnie istotne jest uwzględnienie korytarzy ekologicznych zapewniających powiązania przyrodnicze puszczy z otoczeniem, tj. z doliną Wisły oraz innymi kompleksami leśnymi. Walory przyrodnicze Parku, dziedzictwo historyczno-kulturowe oraz prowadzone na jego terenie działania ochronne zyskały uznanie na forum międzynarodowym. W styczniu 2000 r. Kampinoski Park Narodowy został wpisany pod nazwą „Puszcza Kampinowska” na listę rezerwatów biosfery UNESCO. W granicach Parku i w jego otoczeniu znajduje się wiele pomników historycznych, zabytków architektury, miejsc pamięci narodowej. Do uprawiania turystyki krajoznawczej służą specjalnie wytyczone i oznakowane trasy. Ponadto, na terenie Parku działalność edukacyjną prowadzi Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny im. Jadwigi i Romana Kobendzów w Granicy i Centrum Edukacji Kampinoskiego Parku Narodowego w Izabelinie.

Na obszarze woj. mazowieckiego do końca 2009 r. utworzono 180 **rezerwatów przyrody** o łącznej powierzchni stanowiącej ok. 0,5% powierzchni województwa. W 2010 r. ustanowiono 181. rezerwat pod nazwą Mierzvice w powiecie łosickim. Rezerваты występują głównie na terenach parków krajobrazowych, ich otulin i na obszarach chronionego krajobrazu. Ze względu na główny przedmiot ochrony można wyróżnić rezerваты: faunistyczne, florystyczne, krajobrazowe, leśne, przyrody nieożywionej, stepowe, torfowiskowe, wodne. Najliczniejsze i zajmujące największą powierzchnię są rezerваты: leśne (6,9 tys. ha) oraz faunistyczne (6,0 tys. ha). Powierzchnia poszczególnych rezerwatów jest bardzo zróżnicowana i wynosi od 0,9 ha (rezerwat Sadkowice gm. Solec n. Wisłą) do 902,68 ha (Las Kabacki im. S. Starzyńskiego w Warszawie).

W celu zachowania wartości przyrodniczych dla rezerwatu sporządza się plan ochrony, który uwzględni m.in.: stan przyrody, potencjalne wewnętrzne i zewnętrzne zagrożenia, ocenę dotychczasowych sposobów ochrony oraz charakterystykę i ocenę stanu zagospodarowania przestrzennego. Na koniec 2009 r. w województwie obowiązywały plany ochrony tylko dla 13 rezerwatów przyrody, tj.: Zwierzyniec, Olsy Płoszycie, Cisowy Skarżysko, Cisowy Majdów, Modrzewina, Sokół, Dębina I, Kantor Stary, Stawy Broszkowskie, Wyspy Świdorskie, Wyspy Zawadowskie, Łachy Brzeskie i Wólczańska Góra. Rozmieszczenie rezerwatów przyrody na obszarze województwa nie jest równomierne. Największa ich koncentracja występuje na obszarach leśnych i w dolinach rzecznych. W ujęciu administracyjnym najwięcej rezerwatów przyrody ustanowiono w powiatach: plockim, piaseczyńskim, radomskim, otwockim i w Warszawie.

Zgodnie z art. 13 *Ustawy o ochronie przyrody*, projekty dokumentów planistycznych gmin oraz projekt planu województwa, podlegają uzgodnieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w zakresie ustaleń tych dokumentów, mogących mieć negatywny wpływ na cele ochrony rezerwatu.

Parki krajobrazowe są to obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, krajobrazowe, historyczne i kulturowe, a celem ich utworzenia jest zachowanie i upowszechnienie tych wartości w warunkach racjonalnego gospodarowania. Na obszarze województwa funkcjonuje obecnie 9 parków krajobrazowych: Nadbużański, Brudzeński, Chojnowski, Mazowiecki, Koziński oraz Podlaski Przełom Bugu, Górznieńsko-Lidzbarski, Gostynińsko-Włocławski, Bolimowski – położone w woj. mazowieckim tylko częściowo. Od 2010 r. 5 parków położonych w całości w granicach województwa wchodzi w skład Mazowieckiego Zespołu Parków Krajobrazowych. Ogółem parki krajobrazowe zajmują powierzchnię blisko 173,3 tys. ha (*BDR 2009*), co stanowi ok. 4,9% obszaru województwa. Podstawowym dokumentem regulującym zasady ochrony przyrody parków krajobrazowych jest plan ochrony, który zawiera m.in.: cele i zakres ochrony przyrody, identyfikację i sposoby eliminacji zidentyfikowanych i potencjalnych zagrożeń, formy gospodarowania i sposoby korzystania z wyznaczonych obszarów udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych. Określa również ustalenia do planów zagospodarowania przestrzennego województw, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Na koniec 2010 r. plany ochrony miały trzy parki: Mazowiecki, Nadbużański i Bolimowski.

Wejście w życie *Ustawy z 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie* spowodowało przejście przez samorządy województw zadań i kompetencji dotyczących parków krajobrazowych, wynikających z *Ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody*.

W zakresie ochrony walorów przyrodniczych, celem Samorządu Województwa jest utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych m.in. przez zwiększenie powierzchni obszarów przyrodniczych prawnie chronionych. W Planie województwa z 2004 r. wyznaczono obszary predestynowane do objęcia ochroną prawną w postaci parków krajobrazowych. Zawarte w Planie zapisy o projektowanych parkach krajobrazowych przez system wniosków i uzgodnień są przenoszone do dokumentów niższego szczebla. Jednak w przypadku parku krajobrazowego, który jest dopiero projektowany i nie ma jeszcze ściśle określonych granic i celów ochrony, brak jest przesłanek do wprowadzania w planach zagospodarowania i studiach gmin odpowiednich zasad zagospodarowania, co jest w praktyce poważnym problemem.

Nie wszystkie zamierzenia ujęte w Planie są nadal aktualne. Stan tworzenia spójnego systemu obszarów chronionych jest zaawansowany w niewielkim stopniu. Przyczyną tego zjawiska jest m.in. rezygnacja z utworzenia parku krajobrazowego na rzecz innych form ochrony przyrody – szczegółowe rozpoznanie zasobów przyrodniczych obszaru położonego między Wysoczyzną Rawską, Równiną Błońską a Chojnowskim Parkiem Krajobrazowym wykazało znaczne przekształcenie tego obszaru, w wyniku czego zrezygnowano z utworzenia parku krajobrazowego na rzecz innych form ochrony przyrody (użytki ekologiczne). Zweryfikowano również zamierzenie dotyczące utworzenia parku krajobrazowego obejmującego dolinę rzeki Narew z kompleksem Pulwy. W 2009 r. Bagno Pulwy zostało uznane za Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000.

Istnieje potrzeba dokonania inwentaryzacji w celu szerszego rozpoznania zasobów i określenia walorów przyrodniczych województwa.

Obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny o wyróżniającym się krajobrazie ze zróżnicowanymi ekosystemami, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb turystyczno-wypoczynkowych lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Na terenie województwa znajduje się 29 obszarów chronionego krajobrazu wyznaczonych w drodze rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego, które zajmują prawie 24% powierzchni województwa i ok. 12% powierzchni obszarów chronionego krajobrazu w Polsce. Obszary chronionego krajobrazu obejmują głównie tereny dolinne, kompleksy leśne i rolno-leśne, zapewniając utrzymanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i turystyczno-wypoczynkowych. Przez zachowanie sieciowej, ciągłej struktury tworzą tzw. korytarze ekologiczne pozwalające na przemieszczanie się zwierząt i roślin, nie dopuszczając do izolacji najwartościowszych obiektów przyrodniczych. *Korytarz ekologiczny* jest zwykle definiowany jako liniowy element krajobrazu łączący izolowane fragmenty siedlisk w celu zapewnienia ciągłości ekologicznej. Zapisy w aktach określających zakazy na obszarach chronionego krajobrazu mogą powodować pewne konflikty, zwłaszcza gdy na terenie jednej gminy znajduje się kilka takich obszarów chronionych.

Od 2004 r. trwa proces wdrażania koncepcji *Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000*, której celem jest zachowanie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ważnych dla

Wspólnoty Europejskiej. Sieć Natura 2000 to odrębny system ochrony przyrody, który działa niezależnie od istniejącego krajowego systemu ochrony. Za obszary Natura 2000 uznaje się tereny najważniejsze dla zachowania zagrożonych lub bardzo rzadkich gatunków roślin, zwierząt czy charakterystycznych siedlisk przyrodniczych, mających znaczenie dla ochrony wartości przyrodniczych Europy. Podstawę prawną do tworzenia europejskiej sieci Natura 2000 stanowią dwie unijne dyrektywy: *Dyrektywa w sprawie ochrony dzikich ptaków* oraz *Dyrektywa w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory*, a także wiele rozporządzeń i dokumentów wykonawczych. W skład Europejskiej Sieci Natura 2000 wchodzi: Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków – OSO, Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk – SOO i obszary mające znaczenie dla Wspólnoty. Obszary OSO i SOO są od siebie niezależne, ale ich granice mogą pokrywać się częściowo lub być nawet identyczne. Wspólnym kryterium ich wyznaczania jest znaczenie dla gatunków i ekosystemów wymienionych w załącznikach do *Dyrektywy Ptasiej i Siedliskowej*, a wiążącą wytyczną dotyczącą funkcjonowania obszarów – konieczność skutecznego zachowania gatunków i ekosystemów w tzw. właściwym stanie ochrony. Na terenie województwa znajduje się 16 obszarów specjalnej ochrony ptaków spośród 144 w kraju. W 2009 r. na listę Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków z woj. mazowieckiego wpisany został obszar Bagno Pulwy o powierzchni 4112,3 ha. Obecnie trwają konsultacje w sprawie nowego obszaru specjalnej ochrony ptaków pod nazwą Doliny Słudwi i Przysowy, który jest ważnym miejscem koncentracji gatunków ptaków wodno-błotnych. Ponadto, na Mazowszu znajduje się 21 Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk, które w latach 2007-2008 zostały zaakceptowane przez Komisję Europejską oraz 39 projektowanych Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk zgłoszonych do KE w 2009 r. Na koniec 2009 r. zatwierdzone obszary Natura 2000 (bez powierzchni obszarów projektowanych) zajmowały ok. 12% powierzchni woj. mazowieckiego. System obszarów Natura 2000 tworzony jest niezależnie od krajowych rozwiązań w zakresie ochrony przyrody i w większości opiera się na istniejących już obszarach chronionych (park narodowy, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody). Istnienie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 rzutuje na koncepcję tworzenia docelowego systemu obszarów chronionych woj. mazowieckiego.

Podsumowanie

W granicach woj. mazowieckiego jest jeszcze wiele obszarów, które mają wysokie wartości przyrodnicze i powinny zostać objęte jedną z form ochrony przyrody. Ponadto, dla prawidłowego funkcjonowania obszarów cennych przyrodniczo, istotne jest określenie zasad gospodarowania w sporządzanych dla nich planach ochrony (KPN, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary Natura 2000). Głównym celem polityki samorządu wojewódzkiego jest dążenie do stworzenia spójnego systemu obszarów chronionych, który wpłynie na poprawę warunków funkcjonowania środowiska przyrodniczego, gdyż istniejące dotychczas prawne formy ochrony przyrody nie zapewniają ciągłości powiązań przyrodniczych i ochrony różnorodności biologicznej.

Prawidłowe funkcjonowanie obszarów cennych przyrodniczo możliwe jest dzięki obejmowaniu ich różnymi formami ochrony, które pozwalają na odpowiednie ich użytkowanie i ochronę. Poszanowanie środowiska naturalnego w celu zachowania dla przyszłych pokoleń jest podstawą „równoważenia” wieloaspektowego rozwoju regionu.

Literatura

- Ocena planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego*, Warszawa, 2010.
- Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*, Warszawa, 2010.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego*, Dziennik Urzędowy Województwa Mazowieckiego nr 217, poz. 5811 z 28 sierpnia 2004.
- Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020* (aktualizacja), Dziennik Urzędowy Województwa Mazowieckiego, nr 139, poz. 28022 z 19 lipca 2006.